

Tillæg til Vore Kirkegårde bind 18 nr. 10

Foreningen for kirkegårdskultur

Generalforsamling.

Foreningen for Kirkegårdskultur afholdt sin ordinære generalforsamling i Skive den 8. juni 1955 med dagsorden i henhold til lovene.

Foreningens formand, stiftsprovst *Carl Bay*, Ålborg, indledede mødet og forelagde årsberetningen.

Medlemstallet er så godt som uforandret fra sidste år, og der var ved regnskabsårets udgang indmeldt 150 menighedsråd, 25 foreninger, ca. 400 personlige medlemmer og 65 udenlandske medlemmer. Arbejdsopgaverne har i hovedsagen været samlet om at føre foregående års arbejde videre, ved at vejlede ved de forespørgsler, som i det daglige bliver rettet til foreningen, ved samarbejde med det af provsteforeningen nedsatte udvalg til belysning af kirkegårdsproblemerne, samt ved at videreføre udgivelsen af såvel foreningens tidsskrift „Vore Kirkegårde“, som praktiske tryksager vedrørende kirkegårdens drift.

Tidsskriftet har været udsendt i et oplag på 1.000 eksemplarer, og har i regnskabsåret været udgivet med 32 sider hovedhefte og 28 sider tillæg, hvilket er 4 sider hovedhefte mere end ved foregående år. Det er tanken, at man yderligere vil forøge sideantallet af tidsskriftet i det kommende år, hvis økonomien tillader dette. Foreningens *kirkegårdsprotokol* udsendes nu i en ny revideret udgave, og der er udarbejdet et *oversigtsblad* til indførelse af en kirkegårds legatgravsteder. Det er lykkedes at få et samarbejde med interesserede foreninger om udgivelsen af en ny normal *kirkegårdsvedtægt*.

Ved omtale af foreningens virksomhedsplan skitserede formanden et forslag om en alene *rådgivende konsulent* i kirkegårdsspørgsmål.

Foreningens reviderede *regnskab* og det udarbejdede budget godkendtes eenstemmigt.

De foreslåede forhøjelser af forfatterhonorarer til tidsskriftet godkendtes ligeledes.

Landsretssagfører *H. F. Jepsen* gav oplysning om praktisering af mindre heldige måder for forvaltning af kapitaler, der er indbetalt til vedligeholdelse af gravsteder, og efterlyste initiativ til hele dette spørgsmåls afklaring.

Til foreningens bestyrelse genvalgte: menighedsrådsformand, overlærer *Steen Steensen Blicher*, Nykøbing F., stenhuggermester *Karl Hansen Glem*, Roskilde, kirkegårdsinspektør *Jens Gravesen*, Svendborg, arkitekt *Marius Pe-*

dersen, Holbæk, og kirkegårdsinspektør *Volmer Rud Nielsen*, Horsens.

Mødestedet for næste års generalforsamling blev fastlagt til København.

Efter mødet blev den nye kirkegårdsudvidelse i Skive forevist for de fremmødte på en værdig måde af kirkegårdsinspektør *Knud Tybjerg*, der ligeledes havde været behjælpelig med dagens senere besøg ved Hjerl hede, Sevel og Sahl, for hvilket foreningen herved bringer kirkegårdsinspektøren sin bedste tak.

Volmer Rud Nielsen.

Årsregnskab for 1954—55

Indtægter:

Kassebeholdning 1. 4. 1954	572,31
Kontingenter	7.499,70
Tilskud:	
Kirkeministeriet	1.000,00
Landbrugslotteriet	1.000,00
Raben-Levetzau'ske Fond ..	100,00
Præsteforeningen	50,00
Renter	2.150,00
	34,27
	<hr/>
	10.256,28

Udgifter:

Kontor	1.285,84
„Vore Kirkegårde“	4.849,62
Møder	2.398,75
Diverse	256,10
Oplysende tryksager	798,49
Kassebeholdning 31. 3. 1955	667,48
	<hr/>
	10.256,28

V. Rud Nielsen.

Regnskabet er gennemgået efter kassebog og bilag, der er intet at bemærke. Kassebeholdningen var til stede.

Kbh. 4. 5. 1955.

P. F. Jensen.

Falmer-Nielsen.

25 års inspektørjubilæum

D. 15. maj fejrede kirkegårdsinspektør *O. Raahauge-Askegaard* sit 25 års jubilæum som inspektør ved Odense kirkegårde. I den anledning havde han og hans frue inviteret samtlige medarbejdere på kontor og kirkegårde, kirkegårdsudvalg, borgmester og repræsentanter for de bestyrelser, hvori han har sæde, til en festlig sammenkomst, som talte mere end et hundrede personer. Der blev rig lejlighed for de tilstedeværende at hylde ham for hans

store og uegennyttige indsats på det lokale område såvelsom i modstandsbevægelsen og på de andre områder, hvor han med sin charmerende, venlige og korrekte optræden har virket og har vundet sig mange venner.

Dødsfald

Vort medlem, kyrkogårdsföreståndare *Gun- nar Granquist* i Karlstad (Sverige) avgik i maj måned ved døden, knapt 62 år gammel. Han havde været leder af sin kirkegård siden 1936 og havde nu i mere end et årstid været alvorligt syg, hvilket både havde lammet ham i det daglige arbejde og de mange vidtomspændende interesser, som han dyrkede. Han var en trofast deltager i kirkegårds møder og kirkegårdsarbejde i Sverige og har (når lejlighed gaves) også været med i Danmark. En personlighed, som man så op til og følte trykthed og stort udbytte ved at være sammen med. Æret være mindet. —

Det kgl. danske Haveselskabs jubilæumsudstilling

På den kolde og fugtige majdag (den 3die) åbnede selskabet sin udstilling i anledning af selskabets 125 års beståen. Den er blevet til under mottoet: 17 haver i een, — og den rummer en række småanlæg, der hver for sig prætenderer at være en have, som er knyttet til et (markeret) hus. Ligeså mange havearkitekter, anlægsgartnere og bildende kunstnere samt et mindre antal af vore førende planteskoler og andre firmaer for have dyrkere har her ydet deres bedste og vist havekultur af første klasse. Selve denne idé er ikke ny, — men det gør den jo ikke ringere, at den har været brugt før, for den har under alle omstændigheder her vist originalitet på mange områder, og man kan kun complimentere selskabets havekunstneriske leder, *Georg Boye*, fordi det er tilrettelagt på så god en måde og fordi så mange unge her side om side kan vise *deres* ansigt, samtidigt med at *den gamle have* har fået et nyt ditto. Den festlige åbning med Hendes majestæt *dronningen* i spidsen druknede pressemæssigt i 4. og 5. majdagens overvældende stof, — det fine arrangement og direktør *Thorkild Jensens* spirituelle taler må dog ikke derfor glemmes og bliver det heller ikke let af de indbudte gæster. Til en tak føjes de bedste ønsker for fremgang såvel for udstillingen som det hæderkronede selskab. Og vore læsere opfordrer vi til at besøge den, — den varer til 2. oktober.

Kassel

er i år stedet, hvor den tyske bundesgartenudstilling finder sted i dagene 30. april til 16. oktober. Udstillingsarealet er på ikke mindre end 50 ha. Særudstilling af blomsterbinderi finder sted 9. 9. til 12. 9., og for Hilfe durch Grün 17. 9. til 3. 10.

I Norge

har det i en del år været en smuk skik i mange bygder, at man på en bestemt dag hvert forår gjorde „dugnad“ for at istandsætte og pynte kirkegården. Dette vil altså sige, at man samlet og frivilligt gjorde et fælles arbejde til regulering, opretning og udsmykning af kirkegårdene. I 1954 tog *Norsk hagearkitektforening* initiativet til at sprede denne skik ud over hele landet og sendte i den anledning et propagandaskrift ud til alle sogneråd, og den har i 1955 fortsat hermed samt fastsatte denne kirkegårdsdag til pinselørdag den 28. maj. I den i 1955 udsendte tryksag agiteres for føring af kirkegårdskort og protokoller, indførelse af gode vedtægter og kommunal interesse for kirkegårdenes vedligeholdelse. Vi hilser disse bestræbelser for bedre norsk kirkegårdskultur med glæde og ønsker lykke til gennemførelsen samt håber inden længe at kunne bringe mere nyt om dette og andre fremstød på kirkegårds- sagens område i Norge.

Fra danske dagblade

²/₃ (Licitationen): Viby sogneråd inddrager det gamle stadion til kgd. og agter at opføre ny bolig til kgds.gartneren.

²/₃ (Vestkysten): Alslev kgd. er reguleret igen- nem de sidste 3 år, og der er vedtaget en plan til fortsatte arbejder af *Poul Hansen* (Varde).

³/₃ (Korsør Avis): Blomstertyverier på Korsør kgd.

⁴/₄ (Vestkysten): Vore kirkegårde, kronik af havearkitekt *Poul Hansen*.

⁵/₄ (Næstved Tid.): Udv. af Herlufsholm kgd. med 450 grave.

³/₄ (Socialdemokraten): Hvidovre. Det ca. 30 tdr. land store kirkegårdsareal, som kommunen i efteråret måtte erhverve til en pris af over 1 million kr., vil nu blive overdraget til menighedsrådene i de 3 sogne. Der har været ført forhandlinger med kirkeministeriet om overdragelsen, og fra ministeriets side har man for så vidt godkendt overdragelsen under forudsætning af, at der kan opnås enighed mellem de 3 menighedsråd om administrationen af kirkegårdsarealerne, og hvis der opstår uenighed mellem menighedsrådene om administra-

tionen, skal kirkeministeriet være opmand i sagen.

Menighedsrådene må foruden arealet overtage det lån på godt en million kr., som kommunen måtte stifte til betaling af de med erhvervelsen af arealet forbundne udgifter. Forrentning og afdrag af dette lån udgør omkring 100.000 kr. årligt, et beløb der minus de indtægter, der eventuelt kan fås ved udleje af en del af kirkegårdsarealet, må pålignes folkekirkens medlemmer i de 3 sogne.

$\frac{1}{4}$ (Aalborg Amtstid.): Kirkegårdsinspektør V. Rud Nielsen skal udarbejde forslag til forbedring af forholdene ved Vejgaard kgd.

$\frac{1}{4}$ (Fr.borg Amts Avis): Der er planer om kk. og kgd. i Skovlunde.

$\frac{2}{4}$ (Berl. Tid.): Mindelunden. Kronik af Erik Arboe-Rasmussen.

$\frac{2}{4}$ (Aalborg Stiftstid.): Kirkegården i Harboøre, — strandvaskernes hvilested.

$\frac{2}{4}$ (Aalborg Amtstid.): Års anlægger kgd. på nogle skolehavers areal (konsulent Olsen).

$\frac{2}{4}$ (Skanderborg Amts Avis): Alderlyst kgd. udvides for ca. 147.000 kr. i landskabelig område (havearkitekt Johannes Tholle).

$\frac{2}{4}$ (Fr.borg Amts Avis): Der mangler kapel og toiletbygning på Birkholm kgd. i Herlev, og boligministeriet har afslået materialebevilling dertil.

$\frac{2}{4}$ (Aarhus Stiftstid.): Åbyhøj kgd. udvides successivt.

$\frac{2}{4}$ (Mors Folkebl.): Glyngøre kgd. udvides på areal skråt syd for nuv. kgd. (havearkitekt Johannes Tholle).

$\frac{2}{4}$ (Løgstør Avis): Menighedsrådet i Løgstør har sikret jord til udv. af kgd.

$\frac{4}{5}$ (Loll. Tid.): Arb. med den nye kgd. i Nakskov er i gang (havearkitekt Johannes Tholle, entreprenør Georg M. Rasmussen).

$\frac{1}{5}$ (Vestkysten): Der er købt areal for udv. af Jerne kgd.

$\frac{1}{5}$ (Holbæk Amtstid.): Skal der bygges krematorium i Nykøbing?

$\frac{1}{5}$ (Fynstid.): Der er købt jord til udv. af Køng kgd.

$\frac{1}{5}$ (Socialdem.): Hareskov kgd. udvides på omliggende arealer, der er købt for ca. 22.000 kr.

$\frac{1}{5}$ (Loll. Tid.): Vejleby kgd. skal udvides med statsstøtte.

$\frac{1}{5}$ (Kalundborg Folkebl.): Vallekilde valgmenigheds kgd. anlægges efter plan af havebrugs-konsulent Kr. Bækhoj.

$\frac{1}{5}$ (Fyns Stiftstid.): Det gamle friluftskrematorium på Odense assistenskgd. fjernes, og der anlægges i stedet urnehaver i græs.

$\frac{1}{5}$ (Vendsyssels Tid.): Del af areal til kgd. udlægges i stedet for til bebyggelse.

$\frac{2}{5}$ (Politiken): Tyveri af blomster på Ålborg kgd.

$\frac{2}{5}$ (Jydske Tid.): Skal Nordre kgd. i Kolding placeres mere centralt?

$\frac{2}{5}$ (Vendsyssels Tid.): Diskussion om ny kgds-jord i Skagen.

$\frac{2}{5}$ (Berl. Aften): Gravkultus og gravfred.

$\frac{2}{5}$ (Tidens Tegn): Menighedsr. og kgd.sadmi-nistration.

$\frac{1}{5}$ (Berl. Tid.): Arb. med udv. af Hørsholm kgd. udliciteret (havearkitekt Johannes Tholle).

$\frac{1}{5}$ (Thisted Amts Avis): En kgd. står tom (Yd-by).

$\frac{2}{5}$ (Venstres Folkebl.): Udv. af Lundby kgd. indviedes 2. pinsedag (havearkitekt Palle Schmidt).

$\frac{3}{5}$ (Kalundborg Folkebl.): Der bygges redskabs-
rum og toiletbygning ved Jyderup kgd.

$\frac{3}{5}$ (Holbæk Amts Venstrebl.): Der drøftes kapelkrematorium i Nykøbing S.

$\frac{3}{5}$ (Århus Stiftstid.): Skulptur af knælende pige til urnehaven på Nordre kgd. i Århus (billedhugger Olöf Pålssdottir).

$\frac{3}{5}$ (Aalborg Amtstid.): Jetsmark kgd. skal udviedes.

$\frac{3}{5}$ (Skive Soc.dem. m. fl.): Fremstød for kgd.s-kulturen. Referat af Ffk.s generalforsamling i Skive.

$\frac{3}{5}$ (Dannevirke): Reguleringsarbejder på Haderslev Assistenskgd.

$\frac{3}{5}$ (Nordsjæll. Venstrebl.): Projektet til en ny kgd. ved Skansebakken bliver i dag fremlagt på et møde i Hillerød byråds byplanudvalg. Havearkitekten, Sv. Hansen, anslår, at selve kirkegårdsanlægget vil beløbe sig til ca. 555.000 kr., idet man regner med at inddrage ca. 5,5 ha til kgd., og dertil kommer udgiften til kapel, kontorer og folkerum.

$\frac{1}{5}$ (Fyens Stiftstid.): Lumby kgd. skal udviedes med ca. 3500 kvadratalen.

Fra svenske dagblade

$\frac{4}{5}$ (Arvika Tidning): Plan för kyrkogårdsut-vidgning i Arvika (trdgsark. Sam. Kaldén).

Fra tidsskrifterne

Blomster nr. 4: „Når vi skiller os af med vore døde“.

Byplan nr. 37: Begravelsesmodernes indfly-delse på plads- og pengeøkonomi for danske kirkegårde (havearkitekt Johannes Tholle).

Der Naturstein nr. 5: Das Reihengrab als so-ziales Zeugnis, religiöses Bekenntnis und kunst-nerische Gestaltung. Schule und Friedhof, — zur Esslinger Ausstellung. — Nr. 6: Alte und neue Grabmale.

Garten und Landschaft nr. 5: Die „Gemeinschaft Friedhof und Denkmal e. V.“ (referat).

Gartneryrket nr. 21: Kirkegårdsdagen er pinsefasten i år (jvf. side 58).

Ignis nr. 4: Kring 1954 års eldbeg. siffror. Nya urnlundar i Södertälje (kontraktprost *Knut Garde*). Urnlunden i Södertälje (arkitekt *Birger Borgström*). Indvigningen av Södertälje urnlund.

Kriegsgräberfürsorge nr. 4: Und die Gräber in Russland? Die Gräber von Rschew (*Heinz Schröter*). Die Schläfer vom Waldfriedhof (dr. *Robert Krecke*). Totenmahl in Russland. Gefährliche Begegnung am Soldatengrav auf dem Balkan (frau *L. S.*). Kriegsgräberfürsorge auch eine Kulturabgabe. — Nr. 5: Jugend und Gräber. Ihr seid so jung und sucht Eure Toten. Auf dem Wege nach Paris. Wind und Regen über Gräbern (*Georg Heilmeyer*). Ein Gedenkschrein in der Schule (dr. *Hieber*). Die Jugend half bereits mit. Auf einer schwedischen Schäre (Gullholmen i Kattegat). Auf Feldgrabsuche in Italien.

Landsbygraveren nr. 4: Vejledning (*Knud Christiansen*). Klimpning m. m. (*J. B. Jensen*).

Menighedsrådenes blad nr. 3: Hvordan skal man forholde sig med kapitaler, der hensættes til gravsteders vedligeholdelse? (*H. F. Jegsen*). Orgelbyggerkunsten i Danmark indtager et højt stade (*Aage Jensen*).

Norsk hagetidend nr. 8—9: Kirkegårdsdagen 1955 (jv. side 58).

Pharos nr. 2: The off. annual cremation conference, Ayr. The 75th. crematorium (Daldowe). Churchyards and cremation. The Rating of crematoria (*M. F. G. Gibbs*).

Steinmetz und Bildhauer nr. 4: Alte und neue Male aus Granit (*Hans-Kurt Boehlke*). — Nr. 5: Friedhof und Grabmal — worum es in Wahrheit geht (*Joachim Utrecht*). Grabmal und monumentale Schrift (*A. Eckert* — *H. Steinbrenner*). Hier möcht ich nicht begraben sein.

Stenhugger-Tidende nr. 4: Gravsted og gravfred (referat af artikel af *Irs. K. Gormsen*).

Stockholm nr. 2: Den tysta staden (Stockholms kirkegårde).

Tidsskrift för pastoratsförvaltning nr. 1: Kyrkogårdar i Siljansnäs och Rättvik.

Vor Viden hefte 142: Vikingernes sidste havn (vikingebegravelsen i Lindholm høje v. Nr. Sundby, mag. art. *Thorkild Ramskov*, jv. side 79—81).

Fra det faglige bogmarked

Hovedstadens monumenter, mindesmærker, mindetavler. En vejviser. 64 s., lommeform., Kraks legat, Kbh. 1955.

Denne nyttige lille vejviser er 2den udgave af en i 1944 udsendt ting, og den er ajourført til midten af februar 1955. Tidligere illustrationer er erstattet af fikse stregelicheer, der dog ikke så nær som ønskeligt følger tekstens placering. Det er et mylder af oplysninger om personer, der er mindet, kunstnere, som har lavet tingene, og steder, hvor tingene findes. Når man ved, hvordan der i byen flyttes rundt med kunstværkerne, er det rart at kunne ty til denne vejviser, der synes grundigt og pålideligt at oplyse om alt, hvad der er værd at vide om de forskellige ting. Med hovedstaden mener den ikke lane København, men har f. eks. også medtaget Virum.

Reinhengrab und Grabfeld in ihrer Gestaltung. 8°, 88 s. Im Bärenreiter, Kassel u. Basel 1955. DM. 6,50.

Under redaktion af dr. *Werner Lindner* og med gartenarkitekt *G. Repel* samt nogle billedhuggere har selskabet Friedhof und Denkmal udsendt dette 4de hefte i den række af udmærkede skrifter, som vi tidligere har haft den glæde at kunne anmelde. At titlerne ikke er enslydende på foromslaget og titelbladet, gør mindre, — indholdet er gedigent og omfatter omtrent lige mange tekstsider på mat og billedsider på krideret papir. Emnerne, som behandles, er f. eks. kirkegårdenes væsen og uvæsen, gravområderne — gravmælet — gravrummet — beplantning af gravarealerne — rækkegraven som type — materialet til gravmæler og dets behandling, samt gravstedsindhegninger. Dertil mange stregillustrationer og autogengivelser. Til de mange gode fotooptagelser af gravmæler fra Tyskland er føjet et par fra Sverige og Svejts. Gid stenhuggere i Danmark også måtte opdage, hvad der kan gøres ud af stenene.

Dansk ligbrændingsforening. Beretning for året 1954. 8°, 116 s., Kbh. 1955. Beretningen fortæller bl. a., at den i sagen velfortjente kontorchef *K. Reenberg* nu har trukket sig tilbage fra arbejdet, — om indvielse af krematorierne i Randers og Køge, — om den svindende interesse for kolumbarier, — om at kirke og krematorium ikke må findes i samme bygning, samt at kremationsprocenten for Danmark i 1954 var 23,8 med Frederiksberg som det højeste (62,1%), — og meget andet interessant.

Egil Kiær: Havens blomster. Lommeformat, 192 s., Politiken, Kbh. 1955. Kr. 10,75. Det er en særdeles praktisk og nydelig lille bog, som forfatteren her har fået ud på Politikens forlag. Den omfatter 508 frilandsblomster, eenårige og stauder, mens roser ikke er med, fordi

de kommer i et følgende bind sammen med andre træagtige blomsterplanter. De godt 100 farvetavler er udført af tegneren *Verner Hancke* og til dem slutter sig nogle korte og knappe tekster samt et register, som gør det let at finde frem til et billede, og omvendt er der nummer på billedet, så man let kan finde den forklarende tekst. Der er få trykfejl (dog s. 85 et dansk ø i stedet for et tysk, og s. 183 har sphagnum fået sit h anbragt forkert), — men hvorfor skal vi nu stave chrysanthemum med k? Ja, det er *Johan Langes* ortografi, men publikum finder vel aldrig derpå? At der kan blive misforståelser, når *hosta* får apostrof over sit o, så man let læser det for et ø, er den slags, der nødvendigvis må følge med en forklarende udtale. Bogen vil være meget nyttig at have i lommen for såvel haveamatører som fagfolk, og vi kan glæde os til de næste bind.

Svend Poulsen: Roser. 2. omarbejdede udg. 8°, 144 s., Gad, Kbh. 1955. Kr. 25,00.

Siden 1ste udgave af denne udmærkede bog fra den særligt kyndige fagbogsforfatters hånd er udsendt (1941), er der jo sket en del, og det er velmotiveret, at der nu udsendes en revideret bog, som kan tage hensyn til de mange nye og gode sorter, der er kommet frem, og hvor ældre og mindre gode sorter kan tages ud, når erfaringerne har vist, at de ikke holder, hvad man har ventet. Vi hilser den velkommen og anbefaler den til rosendyrkere i det store såvelsom i det små. Et par bemærkninger skal anføres, — således virker det tilbage på renomméet af andre rosensorter, når det udelukkende er ved billedet af en Else Poulsen, at der står: meldugfri, — man tænker da straks sit om de andre afbildede sorter. Endvidere står der s. 22 noget om de gjorde erfaringer fra „sidste vinter“, hvilket er uheldigt, da man ikke ved, hvilken vinter det er, — der burde stå et årstal eller en „kold“ eller „mild“ vinter, hvad det nu drejer sig om. Det er heller ikke godt med 3 parenteser i træk ved billedteksten s. 13. Men brugsværdien af bogen er jo ikke mindre på grund af slige småting.

Albert Baumann: Neues Planen und Gestalten für Haus, Friedhof und Landschaft. 2. opl., 232 s., Deutsche Gärtnerbörse, Aachen 1954. DM. 16,80.

Forfatterens stilling som lærer og arkitekt gør sig stærkt gældende i bogen, der er en systematisk gennemgang af en hel del problemer ved planlægning af det, som titlen antyder, og gennemgangen sker hovedsagelig i tavler. Disse skønnes imidlertid ikke nær altid at være overbevisende, og der er en irriterende mangel på

konsekvens i deres opstilling og alfabetisering samt orientering med henblik på verdenshjørnerne. Nogen større fantasi er der heller ikke kommet til orde. S. 201—24 er helliget kirkegårdene, og det kan på så få sider ikke blive stort andet end principielle betragtninger over det mest elementære. Som en kirkegårdsxim er afbildet en bautasten på Bornholm.

Resolutioner m. m.

(fortsat fra pag. 56)

§ 28. 1) Naar en Kirkegaard paa Grund af Sognets tiltagende Folketal, eller fordi den ikke fyldestgør de i § 19, Stk. 3, omhandlede Forordninger med Hensyn til Grundvandstanden, eller af andre Aarsager ikke længere kan afgive de fornødne sømmelige Begravelsessteder til Sognets Beboere, paahviler det Kirken at afhjælpe denne Mangel enten ved Kirkegaardens Udvidelse eller, hvor saadan vanskelig kan finde Sted, ved Anlæg af en Hjælpekirkegaard.

2) Alle Sager om Kirkegaardsudvidelser og Anlæg af Hjælpekirkegaarde eller af nye Kirkegaarde skal indsendes til Ministeriets Godkendelse, ledsaget af de Oplysninger, som dette maatte anse for fornødne til Afgørelse af, om det paagældende Areal egner sig til Anvendelse som Begravelsesplads, og om Anlægget af en Hjælpekirkegaard i det givne Tilfælde kan anses for nødvendig. Omkostningerne ved disse Oplysningers Tilvejebringelse paahviler Kirken.

3) Den til Kirkegaardens Udvidelse eller Anlæg af nye Kirkegaarde eller Hjælpekirkegaarde, herunder ogsaa Anlæg af Kirkegaarde for Valgmenigheder med egen Kirke, fornødne Jord, tillige med de nødvendige Arealer til Holdeplads, Adgangsveje m. v., kan erholdes udlagt ved Ekspropriation efter de i Forordning af 23. April 1845 givne Regler.

Kongl. Stadfæstelse (23/10 1947) udfærdiget gennem Kirkeministeriet paa Fundats for Brødrene, Gaardejere i Abed Christian Rudolf og Peter Emil Nielsens Legat til Gravstedvedligeholdelse og til Udsmykning af Stokkemark Kirke m. m.

Kirkeministeriets Cirkulærskriv. (23/10 1947) til Stiftsovrighederne) ang. Bøde for Skattesvig vedrørende de kirkelige Afgifter.

Kirkeministeriets Skriv. (23/10 1947) (til Aarhus Byraad) ang., hvorvidt der gælder særlige Regler for Bisættelse af Kister, som er indsvøbt i Dannebrog.

I Anledning af den i Byraadets Skrivelse

hertil af 6. Oktober d. A. fremsatte Forespørgsel om, hvorvidt der gælder særlige Regler for Bisættelse af Kister, der er indsvøbt i Dannebrog, skal man herved meddele, at der, saa vidt Ministeriet bekendt, ikke foreligger Regulativbestemmelser eller lignende vedrørende det nævnte Forhold, men at det for Ministeriet er oplyst, at man i hvert Fald paa københavnske Kirkegaard lader den Flagdug, som maatte være lagt over Kisten, fjerne, forinden Graven tilkastes, idet der dog har fundet Gravdækning Sted af Kister, indsvøbt i Dannebrog, i de ganske enkelte Tilfælde, hvor dette har været den afdødes udtrykkelige Ønske. (Jevnfør V. K. XVI pag. 122—33., red. anm.).

Kirkeministeriets Skriv. (1 $\frac{1}{4}$ 1948) til Biskoppen over Aarhus Stift) ang., at en Præst i et foreliggende Tilfælde burde have foretaget Jordspaa-kastelse ved Begravelsen af et udøbt Barn, ligesom ogsaa Ringning med Kirkens Klokker burde have fundet Sted ved Begravelsen.

I et med Deres Højærværdigheds Skrivelse af 26. Marts 1947 hertil indsendt Andragende har Boelsmand N. N. besværet sig over, at Sognepræst for A. og B. Menigheder O. O. har nægtet at foretage Jordspaa-kastelse ved Begravelsen den 28. Februar 1947 af hans udøbte Barn, samt har paabudt, at der ikke maatte ringes med Kirkens Klokker ved Begravelsen.

I sin i Sagen afgivne Erklæring har Sognepræsten bl. a. udtalt, at efter hans theologiske Opfattelse af Daaben kan der ved udøbte Børns Begravelse ikke foretages Jordspaa-kastelse eller ringes med Kirkeklokkerne.

Ved Sagens Forelæggelse for Ministeriet har Deres Højærværdighed henvist til, at der i Aarhus By finder Jordspaa-kastelse Sted ogsaa af udøbte Børn, og til at der ved Ministeriets Skrivelse af 25. Januar 1892 vedrørende to spæde Børn, hvis Lig var nedgravet paa Kirkegaarden af Morfaderen paa egen Haand, men paany opgravede til legal Undersøgelse, blev truffet den Afgørelse, at der burde finde Jordspaa-kastelse Sted, naar Børnene paany blev begravede.

De har endvidere under Henvisning til, at der i det heromhandlede Tilfælde ifølge det oplyste fra Faderens Side var gjort, hvad gøres kunde, for at faa Barnet døbt, udtalt, at det alene under Hensyn hertil havde været det rigtigste, om Sognepræsten havde givet det paagældende Barn en normal Begravelse.

Biskoppen over Københavns Stift, hvem Ministeriet anmodede om at fremkomme med en Udtalelse, efter at Sagen havde været forelagt paa et Bispemøde, har i sin derefter afgivne

Erklæring udtalt, at Sagen har været forhandlet i et Bispemøde og i et af dette nedsat Udvalg, og at der blandt Biskopperne var Enighed om, at udøbte Børns Begravelse i et Tilfælde som det foreliggende bør ske med Jordspaa-kastelse.

Der er som Begrundelse for dette Standpunkt bl. a. henvist til, at naar dødfødte Børn skal begraves med Jordspaa-kastelse, jfr. Ministeriets Skrivelser af 27. Marts 1866 og 21. September 1904, og naar Lig af ubekendte Personer, om hvis Daab eller Ikke-Daab man intet ved, ligeledes begraves med Jordspaa-kastelse, jfr. Ministeriets Skrivelse af 14. August 1861, synes det urimeligt at nægte Jordspaa-kastelse af et Barn, der kort efter Fødslen dør udøbt, og om hvilket man ved, at dets Forældre tilhører Folkekirken, at disse ønskede, at Barnet skulde døbes, og at de prøvede paa at faa Daaben iværksat, saaledes at det er uden deres Skyld, at Barnet døde udøbt.

I Erklæringen er endvidere udtalt, at der ikke har været Hjemmel til i det foreliggende Tilfælde at nægte Klokkeringning, hvorved er henvist til Lov Nr. 100 af 19. April 1907 § 7, ifølge hvilken en Begæring om Klokkeringning skal tages til Følge.

Saaledes foranlediget skal man med Bemærkning, at Ministeriet kan slutte sig til det af Biskopperne i Sagen udtalte, tjenstlig meddele Deres Højærværdighed til Efterretning og videre Bekendtgørelse, herunder for Klageren, at Sognepræst O. O. i det omhandlede Tilfælde burde have foretaget Jordspaa-kastelse ved Begravelsen af Barnet, ligesom ogsaa Ringning med Kirkens Klokker burde have fundet Sted.

Kirkeministeriets Skriv. (1 $\frac{1}{4}$ 1948) (til Stiftamtmanden og Biskoppen over Roskilde Stift) ang. Afløsningsvederlagene for Højtidsoffer samt Offer og Akcidenser til Lærerne i Ousted Sogn.

Kirkeministeriets Skriv. (2 $\frac{1}{2}$ 1948) (til Udenrigsministeriet) ang. Vedligeholdelsen af fremmede Krigergrave her i Landet og Dækning af Udgifterne ved Vedligeholdelsen.

Med Skrivelse af 30. August 1947 har Udenrigsministeriet til Kirkeministeriet oversendt en fra den herværende norske Ambassade modtagen Verbalnote, hvori Ambassaden næst at meddele, at der for Tiden arbejdes med Udbedring og delvis Flytning af fremmede, herunder tyske, Krigergrave i Norge, og at det er Hensigten i et vist Omfang at sammenlægge spredte Gravsteder til større Enheder, har udbedt sig Oplysning om, hvorvidt der i Danmark maatte være truffet Foranstaltninger af

lignende Art med Hensyn til Krigergrave fra den sidste Krig, og — i givet Fald — hvem der har afholdt de dermed forbundne Udgifter.

Ambassaden har endvidere anmodet om en Udtalelse om, hvorledes man fra dansk Side ser paa Spørgsmaalet om Vedligeholdelse af fremmede, specielt allierede Krigergrave, og om hvorledes de paagældende Udgifter bliver dækket i Danmark.

Af det i Sagen oplyste fremgaar, at det i Norge drejer sig om et meget stort Antal udenlandske Krigergrave, ca. 18 300, heraf ca. 10 000 tyske.

For Danmarks Vedkommende drejer det sig, jfr. vedlagte Fortegnelse af 27. November 1947, som Kirkeministeriet har fremskaffet fra Politiafdelingen under Flygtningeforsorgen, om et meget mindre Antal af allierede Krigergrave, ialt kun 1082, nemlig 985 Englændere og 97 Amerikanere, der i Krigsaarene 1940—45 er forulykkede over dansk Omraade.

Hertil kommer de her i Landet værende tyske Krigergrave fra Aarene 1940—45, ialt 5582.

Med Hensyn til de sidstnævnte 5 582 tyske Krigergrave gælder det, at de i vidt Omfang paa Kirkegaardene er anlagt i Forbindelse med de anførte 6812 tyske Flygtningegrave, og at Spørgsmaalet om den fremtidige Vedligeholdelse af begge Arter af Grave formentlig maa løses paa samme Maade. Man skal i denne Forbindelse henvise til det i vedlagte Genpart af Kirkeministeriets Skrivelse af 17. Februar 1948 til Flygtningeadministrationen anførte, hvoraf fremgaar, at man har tænkt sig, at saavel de tyske Flygtninge- som Krigergrave normalt ikke skal opretholdes for mere end een Fredningsperiode (i Reglen 20, undtagelsesvis 30 Aar), og at Vedligeholdelsen kun skal omfatte, at Gravstedet henligger i sømmelig Stand, besaaet med Græs, der holdes klippet. Det fremgaar endvidere af Skrivelsen, at vedkommende Kirkegaardsbestyrelser i det langt overvejende Antal Tilfælde (c. 300 imod c. 70) har erklæret sig villige til uden Betaling at overtage den omtalte sømmelige Vedligeholdelse af Gravene, og at Udgifterne, dels til Anlæg, dels til Vedligeholdelse af Gravene i de resterende Tilfælde næppe vil blive betydelige. Disse Udgifter, der for den aarlige Vedligeholdelses Vedkommende er anslaaet til 13—14 000 Kr., maa formentlig ialtfald indtil videre afholdes af den danske Stat, saaledes at det maa henstaa til senere diplomatiske Forhandlinger, om Udgifterne skal overtages, eventuelt refunderes af en kommende tysk Stat.

Med Hensyn til de allierede Krigergrave her

i Landet fra Aarene 1940—45 er det overfor Kirkeministeriet oplyst, at der overalt er vist stor Forstaaelse og Offervillighed fra dansk Side, idet der flere Steder er opstillet Mindesmærker, der er betalt af Beboerne paa Stedet, ligesom der ved Mindestensafsløringerne har været store Højtideligheder, hvor Soldaterforeninger og Borgerforeninger er mødt op med deres Faner og derved har bidraget til, at Afsløringerne fik et højtideligt Præg. Visse Steder er de allierede Flyvere begravet sammen med de danske Frihedskæmpere. En Sammendragning af de enkelte Krigergrave til de større Byer — saaledes som paatænkt i Norge — vil formentlig volde Besværligheder, da der sikkert vil blive protesteret fra de Byer, der har rejst Mindesmærkerne over de faldne.

Hvad den aarlige Vedligeholdelse af de ommeldte allierede Krigergrave angaar, kan der formentlig regnes med, at denne i vidt Omfang vil blive overtaget af Beboerne paa Stedet eller af den stedlige Kirkegaardsbestyrelse, medmindre vedkommende allierede Land selv maatte ønske at bekoste Vedligeholdelsen, eventuelt ved Hensættelse af et bestemt Pengebeløb hertil, hvilket vides at være sket med nogle af de forholdsvis faa allierede Krigergrave her i Landet fra Verdenskrigen 1914—18.

Forholdene er imidlertid endnu ikke endelig ordnede med Hensyn til de allierede Krigergrave fra 1940—45. Saaledes verserer der — som det vil være Udenrigsministeriet bekendt — for Tiden Sager vedrørende engelske Krigerbegravelser ved Aabenraa, Aalestrup, Frederikshavn, Fourfeldt (ved Esbjerg), Lemvig og Svinø Kirkegaarde, hvor der ligger et større Antal engelske Flyvere begravet, og hvor „Imperial War Graves Commission“ har fremsendt Planer og Tegninger til Anlæg af Begravelsespladsen og Opstilling af engelske Monumenter.

Paa Svinø Kirkegaard, hvor der, foruden 59 engelske Flyvere, ligger 40 amerikanske Flyvere begravet, har en stedlig Komité under Forsæde af Amtmanden over Præstø Amt anlagt en Mindelund, og der er ved Bevilling paa Finansloven for 1947—48 ydet et Tilskud fra den danske Stat paa indtil 25 000 Kr. til Hjælp til Dækning af Udgifterne herved.

Som sit principielle Standpunkt i Spørgsmaalet om Vedligeholdelse af fremmede Krigergrave her i Landet vil Kirkeministeriet fremhæve, at det bør være vedkommende fremmede Stat, som normalt sørger for at vedligeholde sine Faldnes Grave her i Landet, hvilket — efter hvad der er Ministeriet bekendt — ogsaa hidtil er sket med faldne Tyskeres Grave fra de slesvigske Krige i forrige Aarhundrede

og med saavel tyske som allierede Grave fra Verdenskrigen 1914—1918, men at der, — som det vil fremgaa af de ovenfor meddelte Oplysninger — er forskellige Undtagelser herfra saavel med Hensyn til tyske som til allierede Grave her i Landet fra Verdenskrigen 1940—45.

Kirkeministeriets Approbation (3% 1948) paa en Ændring af Afsnit A § 2 i Vedtægt for Kirkegaardene og Begravelsesvæsenet i Randers under Bestyrelse af Randers Byraad og Dronningborg Sogneraad i Henhold til Kirkeministeriets Skrivelse af 27. Oktober 1934, saaledes at nævnte Paragraf 2 faar følgende Ordlyd:

„Over de til Gravsteders Vedligeholdelse paa længere Aaremaal indbetalte Beløb, som overtoges ved Overgangen til kommunal Drift, kan kun disponeres med Kirkeministeriets Tilladelse og kun til Arbejder og Formaal vedrørende Kirkegaardene“.

Kirkeministeriets Skriv. (15% 1948) (til Stiftamtmanden og Biskoppen over Aalborg Stift) ang. en Bestemmelse i en Kirkegaards Vedtægt vedrørende Gravstedsfornyelse og Betalingen herfor.

I Anledning af Stifsøvrighedens Skrivelse af 27. April 1948, hvori Stiftsøvrigheden har forelagt Ministeriet Spørgsmaalet om, hvorvidt der kan meddeles Approbation paa den i det hoslagt tilbagefølgende Forslag til Vedtægt for Sønderbjerg og Odby Kirkegaard til Udkastets § 12 knyttede Anmærkning, hvorefter hidtidige Lejere af Gravsteder, om de maatte ønske det, kan fortsætte Lejemaalet for et Aar ad Gangen mod at betale 2 Kr. pr. Grav ved hver Fornyelse af Lejemaalet, skal man med Bemærkning, at Gravstedsfornyelse normalt bør ske for en fuld Fredningsperiode ad Gangen, herved tjenstlig meddele til Efterretning, at den omhandlede Tilføjelse til Vedtægtens § 12 kun vil kunne approberes med den Ændring, at der ved alle Nyerhvervelser af Gravsteder efter Vedtægtens Godkendelse skal betales for 1 Fredningsperiode ad Gangen.

Kirkeministeriets Skriv. (18% 1948) (til Biskoppen over Københavns Stift) ang., at Tilbage melding til Fødestedets Ministerialbogsfører om Daab eller Navngivelse andetsteds skal ske hurtigst muligt, efter at Daaben, henholdsvis Navngivelsen, har fundet Sted.

I det med Deres Højærværdigheds Skrivelse af 12. Marts d. A. hertil tilbagefulgte Andragende fra Kordegn ved Righospitalet N. N. med Henvisning til, at der i Kirkeministeriets Cirkulære af 10. November 1921 samt i Afsnittet om Tilbage melding til Fødesognets Ministerialbøger i Ministeriets Cirkulære af 15. December 1937, Kap. II, ikke er angivet nogen Tidsfrist, indenfor hvilken Tilbage melding af Daab eller Navngivelse skal tilgaa Fødesognets Ministerialbøger, forespurgt, hvorledes nævnte Cirkulærer i saa Henseende skal forstaas.

Som Grund til Forespørgslen har Kordegnen endvidere anført, at det ikke er ualmindeligt, at Sognepræsterne først indsender Tilbage meldingerne til Kordegnkontoret, naar der foreligger et efter deres Formening passende Antal, og har i denne Forbindelse henvist til de Andragendet medfulgte 6 Tilbage meldinger fra Sognepræsten for A. og B. Menigheder, hvilke Tilbage meldinger først er indsendt den 13. Januar 1948, uagtet de paagældende Børn er døbt henholdsvis 25. Maj 1947, 6. Juli 1947, 14. September 1947, 21. September 1947, 21. September 1947 og 20. November 1947.

Saaledes foranlediget skal man anmode Deres Højærværdighed om at ville tilkendegive Sognepræsten for A. og B. Menigheder, at han i hvert enkelt Tilfælde, hvor han døber et Barn, der er født i et andet Sogn, eller Navngivelse af et saadant Barn sker til Pastoratets Ministerialbøger, hurtigst muligt maa foretage Tilbage melding om henholdsvis Daaben eller Navngivelsen til Fødestedets Ministerialbogsfører til Indførelse i de paagældende Ministerialbøger.

(fortsættes)